

De kantwerkster (1922) Taxandriamuseum

Een kantwerkster actief aan het klossen, een schilderij in een vergulde lijst. Het is één van de vroegste werken van de in Turnhout geboren Albert Van Dyck. We zien de achterzijde van een vrouw, zittend op een rieten stoel in een sober interieur, of is het misschien buiten gesitueerd? Het is een impressie van een realistische scène uit de jaren twintig. Het Akkerpad en het Papestraatje, de kleine arbeidershuisjes in het centrum worden niet zelden bevolkt door grote gezinnen. Moeders en dochters zorgen met het kantklossen voor een aanvulling op het karige gezinsinkomen. In deze jaren zijn er in Turnhout nog duizenden kantwerksters actief, maar in mindere mate voor kleding. Meer en meer wordt overgeschakeld op kant voor meubelversiering en kunstkant. Van Dyck toont niet wat de vrouw op haar kussen klost, het gaat hem om de impressie van een kantwerkster. Dit thema kent hij vanuit zijn eigen leefwereld: hij groeit op in de Patersstraat als zoon van een kachelsmid. Kantwerksters ontmoet hij op de stoep van de kleine arbeiderswoningen in de directe omgeving.

Albert Van Dyck volgt de zomerleergangen van de Tekenschool in Turnhout. Tijdens zijn studie aan de Rijksmiddelbare school komt hij in aanraking met meester Emiel Spruyt, die er tekenonderricht geeft. Spruyt is naast lesgever ook een gezocht ontwerper voor decoratieve tekeningen voor een lokaal drukkerijbedrijf. Hij herkent het uitzonderlijke talent van Albert en moedigt het aan. Van Dyck illustreert boekuitgaven en ontwerpt decors voor de Schouwburg in Antwerpen. De latere kunstschilder Herman Diels is ook een leerling van Spruyt en bevriend met Albert. Samen doorlopen ze de Academies in Turnhout en Antwerpen.

In de collectie van het Taxandriamuseum bevinden zich acht werken van Van Dyck: twee schilderijen, vijf tekeningen en een ets, allemaal portretten en figuren.

In Schilde is het Museum Albert Van Dijk gevestigd, met bijna 300 werken van Van Dyck, in bruikleen van de Vlaamse Gemeenschap.

Albert Van Dyck (Turnhout 1902 - Antwerpen 1951) is bij voltooiing van "de Kantwerkster" nog jong, net twintig. Eerder, in 1918 al, sieren zijn portretten van het Belgische koningspaar een tentoonstelling in Turnhout. En twee jaar later is zijn werk "De Jager" te zien op de Salon in Antwerpen. Een vroege en snelle opgang dus. Voor een opleiding en een intenser kunstleven vertrekt Van Dyck in 1918 naar de havenstad aan de Schelde, waar hij contacten en vriendschappen opbouwt met kunstenaars, letterkundigen en toneelspelers. Na avondonderwijs aan de Academie volgt drie jaar later zijn toelating aan het Nationaal Hoger Instituut voor Schonen Kunsten, waarbij hij zowel schilder- als tekenlessen volgt. Ook hier is hij succesvol: Van Dyck wint verschillende prijzen in deze periode.

Albert Van Dyck wordt een belangrijk schilder van portretten en figuren, maar ook genretaferelen, landschappen en stillevenen komen van zijn hand. Na de Academietijd verblijft hij nog enkele jaren in Antwerpen en na een kort verblijf in Kasterlee vestigt Van Dyck zich in 1931 in Schilde, zijn uiteindelijke bestemming. Hier ontstaan zijn Kempense landschappen en kindertaferelen. Tot zijn portretten behoren volwassenen, bijvoorbeeld boeren, maar ook veel kinderportretten. Zo schildert hij geregeld Gusta Hendrickx, een buurmeisje uit Schilde, en een vast model van Van Dyck. Zoals meer schilders is hij zoekende. Het verhaal gaat dat hij tientallen doeken heeft verbrand, werken die hem niet bevredigden.

Schuchter en zwijgzaam, wat zwaarmoedig, maar wel met een sterke persoonlijkheid, zo omschrijft een biograaf hem. Ook zelfkritisch, streng en onverbiddelijk. Hij is geen 'commercieel' kunstenaar, uit op eigen tentoonstellingen en verkoop, maar hij verafschuwt goedkoop succes en luidruchtige reclame. In zijn stijl is Van Dyck een vertolker van de eenvoud, de kern wordt weergegeven, het onderwerp is niet overladen. Een belangrijk voorbeeld, vooral in de beroepsernst, is zijn streekgenoot Jakob Smits, die het schilderen als een godsdienstig ritueel bedrijft. In diens werk worden een schamele streek en doodarme mensen met respect verbeeld. Van Dyck is ook zeer verbonden met de Kempen, het landschap en de mens. Toch reist hij graag en veel, en vult daarbij de nodige schetsboeken. De kunstenaar uit de Kempen is door zijn thema's en stijl herkenbaar, begrijpelijk en toegankelijk voor een groot publiek.

Tekst: Peter Hofland

Archief & Musea Turnhout

Inventaris:

- Taxandriamuseum, Begijnenstraat 28, 2300 Turnhout
- objectnummer T01763

Literatuur:

- Catalogus *Oude Kunst in de Kempen. Kunsthistorische Tentoonstelling*, Turnhout 1922, 20 aug. tot 10 sept. (Eerste Kempische Kongres in Turnhout in de gerestaureerde gebouwen van het kasteel). Hier hingen zes werken van Van Dyck: kantwerkster, Kempisch binnenzicht, haard, Kempische boerenjongen, oude hoeve te Achterbosch, begijnhof Turnhout.
- R. Peeters, "Albert van Dyck (1902-1951)", in: *Jaarboek Taxandria* 1951, p. 169-178
- J.L. de Belder e.a., *Albert van Dyck*. Antwerpen 1978.
Dit boek bevat een oevrelijst met 1779 werken, opgemaakt door zijn zus.

Het object van de maand is een initiatief van Archief & Musea Turnhout. De objectfiche van dit of van een ander object kan steeds geraadpleegd worden op onze websites (doorklikken naar Object in de kijker).

Archief & Musea Turnhout • Druivenstraat 18 • B-2300 Turnhout

Tel: +32 14 44 33 98 • www.archiefenmuseaturnhout.be

v.u.: Paul Van Miert, Campus Blairon 200, B-2300 Turnhout

Vlaanderen
verbeelding werkt

ERKEND
MUSEUM

